

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 85/2021 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Heini Färkkilä, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Tuomas Kaivola, liikenne- ja viestintäministeriö
- hallitusneuvos Matleena Kurki-Suutarinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- ylitarkastaja Erika Leinonen, Tietosuojavaltuutetun toimisto
- tulliyli tarkastaja Laura Kumpulainen, Tulli
- erityisasiantuntija Sami Luoma, Liikenne- ja viestintävirasto
- lakimies Riikka Korvenoja, Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy
- toimialajohtaja Juuso Kummala, Väylävirasto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Rajavartiolaitos
- VR Transpoint
- Suomen Huolinta- ja Logistiikkaliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi liikenteen palveluista annettua lakia. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä tavaraliikenteen ohjauksesta ja hallinnasta Suomen ja Venäjän välisillä maantieraja-aseilla. Tieliikenteen ohjaus- ja hallintapalvelun tarjoaja voisi osana liikenteen sujuvuuden varmistamista koskevaa tehtäväänsä tarjota liikenteen ohjaus- ja hallintapalvelua maantieraja-aseille saapuvan tavaraliikenteen ja sen tullitoimenpiteiden ja rajatarkastusten suorittamiseksi ja niiden sujuvuuden varmistamiseksi. Tarjotessaan näitä palveluja se voisi rekisterinpitäjänä käsitellä asiaan liittyviä henkilötietoja. Tietojärjestelmään olisi mahdollista kerätä tietoja rekisteritunnuksen tai muun yksilöivän tunnisteiden automaattisella tunnistamisella. Tietojärjestelmän avulla sujuvoitettaisiin Suomen ja Venäjän välisen rajan tavaraliikennettä Euroopan unionin ulkorajalla.

Valiokunnan mietintö LiVM 15/2021 vp

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2021.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

(1) Asiantuntijakuulemisessa esitystä on laajasti pidetty kannatettavana ja kokeilua hyvin toimineena. Kokeilulla on vähennetty ruuhkia raja-asemilla. Valiokunta pitää hyvänä, että järjestelmä on tarkoitus vakinaistaa, ja katsoo, että tulee myös harkita järjestelmän laajentamista muille raja-asemille.

(2) Asiantuntijakuulemisessa on toisaalta tuotu esille, että transiton ja viennin supistumisella sekä parkkipaikka-alueen käyttöönotolla oli suurempi vaikutus rajanylityksen sujuvuuteen kuin ennakkovaraus- ja jonotusjärjestelmän käyttöönotolla. Asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin toivottu, että järjestelmä pysy ilmaisenä myös tulevaisuudessa.

Automaattinen tunnistus

(3) Valiokunnan huomiota on asiantuntijakuulemisessa kiinnitetty siihen, että lakiehdotukseen lisättyä automaattisen tunnistamisen mahdollisuutta rajanylityspaikan lisäksi pysäköintialueella tulee vielä arvioida tietojen käyttötarkoitussidonnaisuuden ja minimointiperiaatteen näkökulmasta. Saadun selvityksen mukaan automaattinen tunnistaminen on välttämätöntä mahdollistaa myös pysäköintialueella, koska liikenteen sujuvuuden varmistaminen maantieraja-asemilla tapahtuu keskeisesti myös rajanylityspaikan läheisyydessä olevalla pysäköintialueella. Vaikka pysäköintialue ei käsitteellisesti kuulu rajanylityspaikkaan, ei sitä voi liikenteenohjauksellisesti erottaa kokonaisuudesta. Siten tehty arviointi käyttötarkoitussidonnaisuudesta ja minimointiperiaatteesta koskee myös pysäköintialuetta. Tämän vuoksi valiokunta pitää välttämättömänä, että pysäköintialueella selvästi tiedotetaan automaattisesta tunnistuksesta ja tietojen keruusta. Tällöin tulee tiedottaa siitä, koskeeko tunnistaminen koko pysäköintialuetta vai vain osaa siitä. Koska kyse on kansainvälisestä rajanylityspaikasta, asiasta tulee tiedottaa rajavaltioiden virallisten kielten lisäksi ainakin englanniksi.

Järjestelmässä esiintyneitä väärinkäytöksiä

(4) Ennakkovaraus- ja jonotusjärjestelmää on käytetty suunnitellusta poikkeavalla tavalla siten, että vapaita aikoja on varattu jopa joka tunnille, vaikka ei ole ollut vielä tietoa, milloin rekat tosiasiallisesti tulisivat rajalle. Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että säännöt tulisi uudistaa siten, ettei väärinkäytöksiä enää tapahtuisi. Valiokunta pitää hyvänä, että saadun selvityksen mukaan automaattisella tunnistamisella voidaan tehostaa jonotusjärjestelmän hallintaa ja vaiuttaa asiantuntijakuulemisessa esille tuotuihin väärinkäytöksiin.

Valiokunnan mietintö LiVM 15/2021 vp

Tietojen anonymisointi

(5) Asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että laissa tulisi henkilötietojen poiston lisäksi säätää henkilötietojen anonymisoinnista, jotta tiedot olisivat hyödynnettävissä liikenteenohjaus- ja hallintatehtävissä, toiminnan kehittämisessä sekä tarvittaessa myös arkistointi-, tilastointi- ja/tai tutkimuskäytössä. Valiokunta toteaa, että EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen¹ tultua voimaan lähtökohtaisesti vain välttämätön kansallinen lisäsääntely on mahdollista. Kun henkilötiedot on anonymisoitu, ne eivät ole enää henkilötietoja eikä EU:n yleinen tietosuoja-asetus siten enää koske niitä. Valiokunta korostaa, että mikäli tietoja halutaan käyttää yllä mainittuihin tarkoituksiin, pelkkä pseudomisointi ei riitä vaan tiedot tulee anonymisoida.

Seuranta

(6) Valiokunta toteaa, että kokeilua on pääasiallisesti pidetty onnistuneena, vaikka valiokunnan huomiota on kiinnitetty väärinkäytöksiinkin. On hyvä, että siirrytään vakinaiseen rajan ylittämistä helpottavaan järjestelmään. Valiokunta pitää tärkeänä, että jatkossa seurataan järjestelmän toimivuutta sekä sen kehittämiseksi ja mahdollisesti käyttöön ottamiseksi muillakin raja-asemilla että väärinkäytösten torjumiseksi.

Lainvalmistelu

(7) Valiokunta kiinnittää saatuun selvitykseen perustuen vakavaa huomiota siihen, että liikenne- ja viestintäministeriö säännönmukaisesti ei varaa riittävästi aikaa lausuntokierrosta varten. Nyt käsittelyssä olevan esityksenkin kohdalla oikeusministeriön huomiot lakiehdotukseen saatiin vasta eduskuntakäsittelyn aikana. Valiokunta kiinnittää liikenne- ja viestintäministeriön virkamiesjohdon huomiota lainvalmistelun suunnitteluun ja pitää välttämättömänä, että ministeriö ryhtyy toimenpiteisiin lainvalmistelun parantamiseksi.

(8) Tämän lisäksi valiokunta korostaa oikeusministeriön laintarkastuksen keskeistä merkitystä ja katsoo, että laintarkastuksen hyödyntämättä jättäminen saa tulla kyseeseen vain poikkeustapauksissa ja erityisistä syistä.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

137 a §. Tavaraliikenteen ohjaus- ja hallinta Suomen ja Venäjän välisillä maantieraja-ase-milla. Liikenne- ja viestintäministeriö on asian käsittelyn yhteydessä yhtynyt oikeusministeriön näkemykseen, että 137 a §:n mukaisiin tehtäviin tulee kohdistua samat säännökset ja vaatimukset kuin 137 §:n mukaisiin tehtäviin. Saadun selvityksen mukaan tätä on tarkoitettu pykälän 1 momentin toteamuksella, että kyseessä on 137 §:n mukainen liikenteen ohjaus- ja hallintapalvelu. Kyseessä on tällöin 137 §:n mukainen tehtävä ja kyseisen pykälän mukainen tieliikenteen ohjaus- ja hallintapalvelun tarjoaja, johon kohdistuvat laissa säädetyt vaatimukset. Epäselvyyk-

¹ Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetukset (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus)

Valiokunnan mietintö LiVM 15/2021 vp

sien torjumiseksi valiokunta on lisännyt momenttiin, että tehtäviin sovelletaan, mitä 137 §:ään sovelletaan.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan 3 momentin viittaus 146 ja 147 §:iin aiheuttaa epäselvyyden, onko tosiaankin kyse 137 §:n mukaisista ja pykälää täsmentävistä tehtävistä, kun 137 §:n 1 momentissa jo säädetään tietojen antamisesta 146 §:ssä tarkoitetulla tavalla avoimen rajapinnan kautta. Saadun selvityksen mukaan kyseessä on informatiivinen viittaus. Epäselvyyttä ehdotetun 137 a §:n suhteesta 136—138 §:iin aiheuttavana valiokunta on poistanut viittauksen.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että 137 a §:n 4 momentin virkavastuusäännös poikkeaa voimassa olevasta virkavastuusäännöksestä. Saadun selvityksen mukaan kyseessä on tietojärjestelmän hankinta, jota voidaan pitää teknisenä tukipalveluna. Tämän vuoksi valiokunta on poistanut lakiehdotuksesta virkavastuun ulottamisen palvelun toteuttajaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Liikenne- ja viestintävaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 85/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään liikenteen palveluista annettuun lakiin (320/2017) uusi 137 a § seuraavasti:

137 a §

Tavaraliikenteen ohjaus- ja hallinta Suomen ja Venäjän välisillä maantieraja-asemilla

Tieliikenteen ohjaus- ja hallintapalvelun tarjoaja voi tarjota 137 §:n mukaista liikenteen ohjaus- ja hallintapalvelua Suomen ja Venäjän välisille maantieraja-asemille saapuvan tavaraliikenteen ja sen tullitoimenpiteiden ja rajatarkastuksen suorittamiseksi ja niiden sujuvuuden varmistamiseksi. **Tehtäviin sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään 137 §:ssä tarkoitetuista tehtävistä.** Tarjotessaan näitä palveluja palveluntarjoaja voi rekisterinpitäjänä käsitellä asiaan liittyviä seuraavia henkilötietoja:

- 1) ajoneuvon rekisteritunnus, muu yksilöivä tunnistetieto ja rekisteröintimaa;
- 2) kuljettajan etu- ja sukunimi, puhelinnumero ja sähköpostiosoite;

Valiokunnan mietintö LiVM 15/2021 vp

- 3) tieto rajanylitystä koskevan varauksen tekemisen ajankohdasta;
- 4) pysäköintialueelle saapumisen ajankohta ja sieltä poistumisen ajankohta;
- 5) rajanylityspaikalta poistumisen ajankohta; ja
- 6) lokitiedot.

Tieliikenteen ohjaus- ja hallintapalvelun tarjoaja voi käyttää järjestelmää, joka tunnistaa ajoneuvon rekisteritunnuksen tai muun yksilöivän tunnisteen automaattisesti. Automaattista tunnistusta saa tehdä vain rajanylityspaikalla ja sen läheisyydessä olevalla pysäköintialueella. Tietojärjestelmään talletetut henkilötiedot on poistettava ajoneuvon poistuttua rajanylityspaikalta.

Tietojärjestelmään talletetut tiedot on luovutettava maksutta Tullille ja Rajavartiolaitokselle teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. ~~Avoimen rajapinnan kautta luovutettavista tiedoista säädetään 146 §:ssä ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta 147 §:ssä.~~

Palvelun tarjoajan ~~ja sen toteuttajan~~ palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 15.6.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Ari Torniainen kesk
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Juho Kautto vas
jäsen Jouni Kotiaho ps
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Joonas Könttä kesk
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Kari Tolvanen kok
jäsen Paula Werning sd
varajäsen Mikko Ollikainen r

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker